

Numerul 38. Oradea-mare 21 septembrie (3 oct.) 1897. Anul XXXIII.

Ese duminică. Abonament pe an 8 fl., pe $\frac{1}{2}$ de an 4 fl., pe trei luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei.

O realistă.

Prietina mea X. era tristă în ziua întâlnirii noastre, de și din fire ea era mai totdeauna dispusă și veselă. Noi prietenele ei, o numim „o grădină”. Veselia și sburdălnicia ei copilărească ascundea o inimă foarte simțitoare și impresionabilă. Cum m'a văzut, m'a apucat de mână și a început să-mi vorbească:

„E un fapt, care de sigur te interesează, pe tine ca și pe ori care altă față; căci din el se poate trage un învățământ — și mie, care observ aproape tot, fără a păre strașnică observatoare, îmi place a povesti nu numai întâmplările hazlii, ci și pe cele triste, în fond viața fiind tristă.

Tinărul P... care mi-e rudă de aproape, prin firea sa blândă și entusiastă, visătoare și melancolică, prin cultura sa aleasă, prin scrierile sale de seamă, și-a atras simpatia multora. Numele lui a străbătut deja depărtările și e roștit cu admirație. Chip simpatic — expresiunea vie a ochilor sei negri și mai ales noblețea sufletului îi câștigă mulți prieteni.

Tinărul acesta întâmplător de vr'o patru ani — a făcut cunoștința dsoarei C... pe care ai văzut-o și n'ai găsit-o tocmai urită: Blondină, cu o talie mijlocie, binișor făcută, cu ochii mari albaștri și galeși ca de Madonă, cu o nevinovăție prefăcută, dar nu fără farmec, destul de inteligentă, în total „un ansamblu” de calitate, fie părute, fie adevărate, care alcătuie, în ochii vizătorilor,

un ânger. Lesne înțelegi, de ce cunoștința aceasta a avut un resunet puternic în inchipuirea lui G... Fără a o cunoaște de aproape — intimitatea ei nefiind tocmai ușoară din pricina impregiurărilor — totuși, judecând din ademențtoarea-i înfățișare, el și-a plâsmuit dintr'ênsa un ideal. La numele lui, care apărea adeseori în publicitate, au tremurat atâtea inimi feminine, și, după cât știu eu, multe chiar se simțiau fericite să-l atragă și să-l stăpânească. Unele din ele, pe lângă distinsa lor stare socială, erau foarte bine înzestrate și trupește și sufletește. Dar toate încercările lor au fost zădărnice: el, convins de superioritatea iubitei sale, a rămas credinciosul ei adorator, și în vreme de patru ani a dat toate dovezile de o iubire adâncă.

Nefiind în același oraș, se întâlneau rar. Odată am fost de față la o întâlnire a lor. Par că îi ved cum stau la masă împreună, ciasuri întregi; el, fericit, vorbea, glumiă, râdea și avea deplină încredere în înțelegerea ei; pe ființei de hârtie însemnă cuvinte, care aveau mult înțeles pentru dânsa. Ea părea că le simte și le admiră, și de aceea le purta la sinul ei. Pe o pagină de album a și desinat-o, și în rânduri foarte simțite, i-a spus aproape tot ce gândia despre dânsa, sfârșind cu o strofă plină de gingășie și originalitate: Ascultă!

OSCAR II REGELE SVEDIEI ȘI NORVEGIEI.

Deapururi te ved și te ascult,
Cucernic plec fruntea-mi, copil,
Vis blond zugrăvit de Murillo,
Sau umbră visată de mult,
Mai mândră ca Venus de Milo.

Mângăerea lui Inse eră cuvântul speranța, pe care ea îl șoptia apăsător în momentul despărțirii.

Pe speranța această el a clădit o lume de iluzii; a așezat-o acolo regină, și a împodobit-o cu toate podoabele naturei. Adese-ori în mintea lui, fermecat, repetă versul: „mireasa sufletului meu!”

Îmbărbătat de gândul acesta, el munciă mult, luptă cu toate piedicele-i din cale, căutând să-și asigure un rost vrednic de iubita sa. Mulțămită numelui ce și-a câștigat, starea lui deja ar fi împăcat poftele și capriciile unei curtezane, necum ale unei fete cu o stare foarte modestă.

În sfârșit, după patru ani de îndoeli și nerăbdare, s'au întâlnit. Ea eră acum liberă, ea putea să-și exprime după plac gândurile sale. A trebuit ca aci să-i însoțesc în sara aceea. Ne-am dus să petrecem într'o mare grădină publică, căreia lumina electrică și muzica îi da un aspect feeric!

Me prefăceam că n'aud nimica, dar eram martoră la o scenă foarte interesantă.

Glasul lui eră plin de căldură și tremurător; fraged și armonios din calea afară. Eră întâia dată, când el încercă să pătrundă în sufletul ei zăvorit și să smulgă taina atât de mult dorită.

Dar care n'a fost mirarea lui la descoperirea celui mai crud adevăr? Fata aceea frumoasă, blajină, duioasă și sfântă, ascundea un suflet cu totul pozitivist sau realist, — cum se laudă ea, — gol de ori-ce simțire.

Toată dragostea lui, tot devotamentul, toată risipa-i de nopți de muncă pentru asigurarea fericirii lor n'au putut s'o înduplece, n'au putut să găsească într'ênsa măcar un cuvânt de mângăere, macar o șoaptă de milă!

El sta înmărmurit aproape de dânsa; și-i părea că visează. Cât de bucuros ar fi vrut să fie legănat încă de visurile amăgirei! Nu i-a cruțat măcar această mângăere. Degeaba își făcuse el de patru ani toate iluziile despre ea; un moment a fost în stare să i le spulbere. Vedea foarte bine că vëlul de aur al exteriorului ei acopere un cadavru.

Totul eră mort într'ênsa.

S'a uitat multă vreme la ea, cu privirea aiurită; simția că idealul seu se întemeiase pe o minciună; că sufletul seu se răzimase pe noroiu. El, pismuital tuturor; el, nesocotitorul mândru al atâtor inimi frumoase și calde, el eră respins, eră zdrobit sub privirea aceea lipsită de scântee și luminată de o sarbădă zimbire. Mireasa sufletului seu n'a simțit nici un fior în apropierea omului, care îi pregătia viitorul fericit.

Pricepeam foarte bine ce cugetă el, și licărirea unei lacrimi sub pleoapele-i blânde mi-a dat deplină încredințare. În cutele frunții sale, întunecate, pricinuite de o puternică încordare a nervilor, celiam tortura morală și trupească, celiam martiriul seu.

Ah! e grozav a înșelă speranțele hrănite de ani îndelungați! E o nelegiuire a lovi în inimile care adoară. E o profanare odioasă nesocotirea sufletelor idealiste!

Eu, care cunoșeam toată firea lui G... îmi dam foarte bine seamă de desnădejdea ce ficsaseră ochii sei asupra iubitei sale, întocmai cum își ficsază cineva asupra unui mort scump, cu care își îngroapă comoara visurilor.

Și când dșoara G... a dispărut dintre noi, el s'a uitat la mine, m'a recunoscut și a tresărit; se deș-

teptase par că dintr'un vis reu, care îi acoperia răsufarea și-i curmă firul vieții.

Și de unde eră dus pe gânduri, tăcut și cu capul căzut la piept de suferință, m'am pomenit că deodată izbucnește în hohot. Fruntea-i se luminase de o idee neașteptată, găsisse cheia tainei: — De sigur, de sigur — oftă el — iubește pe altul!

În adevăr, a doua zi, plimbându-me pe stradă, am zărit pe dșoara G... trecând la braț cu — închipește-ți — cu tinêrul N... căruia tu șcii că noi îi dicem „secătură fasonată“.

Dșoara C... l-a preferit, pentru că are oare-care avere și șcie să-și friseze mustățile mai bine!

Întemplantarea aceasta mi-a ridicat tot sângele în față și mi-a produs atâta tulburare, încât aproape toată noaptea am fost prada gândurilor. M'am mirat atât de mult cum pot fi femei, cari să dea cu piciorul fericirii lor proprii! Nu me 'ndoese că va veni vremea când dșoara C... va plânge amar, dar ce folos, căci va fi târziu!

Prietina mea a urmat filosofând; eu o ascultam, dar fără s'o urmăresc mai departe.

În momentul acela mi-a venit în minte și talmăciam o strofă a lui Eminescu, în care dânsul dă expresie durerii ce o simte cu ocazia unei identice întemplantări:

Și în farmecul vieții-mi,
Nu șcieam că-i tot aceea,
De te razimi de o umbră.
Sau de crești ce-a dis femeia!

MARIOARA G. MURNU.

G o e t h e.

Regole din Thule.

*În Thule-a fost un rege cum astăzi altul nu-i,
Ce-avea o cupă de-aur de la iubita lui.*

*Și cupa cea de aur pe veci nu-l părăsîd,
Plângend, la ori-ce ospet cu dânsa se slugîd.*

*Când el simți că nu e departe mult să moară,
Păstrând cu sine cupa, împarte a sa țară.*

*La masa cea regească cu toți ai lui se-așează,
Într'un castel, alături cu marea ce spumează.*

*Pe urmă, golind cupa, se scoală în picioare,
Și-avêrte vasul sacru în undele de mare.*

*O vede cum s'afundă și cum a dispărut
În valuri; dar de-atuncea nici el n'a mai bătut.*

OCTAV LECCA.

Bibliografie

A. Vlahuță: „În vâltoare“, romane, Târgu-Jiu, 1896.

— Raport prezentat Academiei Române în sesiunea generală din an. c. —

Un volum în proză, compus din 194 pagini, cuprindând cincisprezece romane și șase bucăți literare și critice, aceste din urmă sub denumirea de „Impresii“, iar volumul întreg având titlul de „În vâltoare“ este cartea pe care dl. A. Vlahuță o propune Academiei pentru Premiul Eliade-Rădulescu de 5000 lei.

Dl. A. Vlahuță este prea cunoscut publicului și Academiei, pentru ca să ve vorbesc mai pe larg despre el. Cele dintâi poezii ale sale, înlăturate la aparițiunea lor de la premiare, au fost atât de bine primite de public și multe din acele elegii au rămas în memoria iubitorilor de versuri, mai cu seamă elegia intitulată „Dormi în pace“ :

Dormi, iubito, dormi în pace. N'am venit să-ți tulbur somnul,
Nici să plâng... La ce-ai mai plânge pe-adormiții tatru Domnul!

precum și versuri ca aceste, în cari poetul se întreabă cu grijă de lipsa poeziilor și de chemarea lor pe lume :

... Din florile vieții să aleagă și s'adune,
În neperitorul fagur adevăr și înțelepciune!
Unde ni-s entuziaștii, visătorii, trubadurii,
Să ne cânte rostul lumii și spendorile naturii?
Unde ni-s semănătorii, generoasele cuvinte,
Magii ocrotiți de stele, mergătorii înainte,
Sub credințele sfărmate și sub pravilele șterse,
Îngropând vechea durere, cu-al lor cântec să reverse
Peste inimile noastre mângâiere și iubire
Și cuvântul lor profetic, inspirata lor privire.
Valurile de 'ntunec despiciându-le în două,
Splendidă 'naintea noastră să ne-arate-o lume nouă!

Versuri de factura aceasta sunt de toată lauda și în privința formei și în privința fondului.

La publicarea celor întâi poezii ale dlui Vlahuță, critica nepărtinitoare și sinceră i-a însemnat un loc distinct în rândurile versurilor cari s'au ivit de la Eminescu încoace, iar detractorii sei au mers până a face din el un imitator direct al poetului „Epigonilor“.

Elementul dramatic domnește în toate romanele sale; e adus totdeauna în mod fatal de cătră poet și din cauza — negreșit — a cadrului îngust al romanului, adesea deslegarea dramei se face repede, încât cetitorul se simte sguduit pe neașteptate, rămânând numai cu amărăciune cu care n'ai fi voit să rămâi.

Miron, eroul uneia din romanele acestea, se convinge că femeia lui l-a trădat; furios, Miron o alungă. Romanistul ni-l arată, chiar de la cele întâi rânduri ale romanului, stând pe o bancă retrasă la șosea și uitându-se cu melancolie la frunzele galbene care cad și la ciorile cari se lasă pe pajiștea uscată. — Eră toamnă. Chinul lui Miron este acesta: „Cum de n'a simțit el mai de mult“ și „unde o fi ea acum“? Unde o mai fi fost ea atunci, la ce-l mai putea interesa, de oare-ce eră bine hotărât să nu ierte? Dar de ce n'a simțit el mai de mult, o! aceasta este cestiunea!... Miron e naiv și burghes. El pare a nu fi auzit nici odată de proverbul popular, că *bărbatul nu știe ce știe satul*. Admirabila înțelepciune populară de mult a explicat

fenomenul acesta, — și Dumnezeu știe numai până la ce grad aceste catastrofe familiare au devenit endemice. — cu condițiune ca bărbatul să aștepte totmai după ce toată lumea știe sau să nu aștepte nici odată. Miron trăise cu dânsa patru ani, nici nu simțise de trădare. Din contra, romanistul ne descrie admirabile scene de iubire și simpatie ce existase între ei. Miron scoate un petec de hârtie și iată ce ceti: „Nu me mai așteptă, căci am plecat pentru totdeauna cu el“. Acum timpul trecuse, despărțirea formală eră făcută. Liber și desfăcut de ea prin lege, Miron se bucură de o perfectă liniște sufletească și se bucură mai mult că este în ajunul de a începe o nouă viață, dar iată că într'o zi o întâlnește în Cismegiu, — ce infern este Cismegiul acesta! O scenă duioasă se petrece între copil și mama culpabilă.

Soția trădătoare, adresându-se la el, îi zice: — „Pot să-ți vorbesc?“

„Miron: — Poftim“ (Acest poftim strică tot!)

„— Știi câtă dreptate ai să me urșezi și să me disprețuești, zice ea... dar vreau să-ți spun tot.

„Miron: — Nu pot, doamnă, să te ascult aici, ne vede lumea.

„Doamna: — Spune-mi unde să viu.

„Miron: — Vino astă sară la 8 la șosea“.

Iată-i sara la locul de întâlnire. Miron este pregătit cu fraze vindicative și înțepătoare — (me întreb de ce?... ori rupsese, ori nu rupsese împreună; ori este un om serios Miron, ori nu). Dar explicațiunea începe:

— De ce nu me ierți? începe ea.

— Te-am iertat de mult, răspunde Miron.

„Dar doamna începe a plânge cu hohot. Și imediat un șivoiu de fraze pline de amară căință lovesc auzul lui Miron.

„— Ia-me, du-me unde știi, fă ce vrei să faci din mine, strigă ea; fie-ți milă și iartă-me.

„Miron se ține bine și refuză.

„— Și n'ai să me primești nici odată? întrebă ea.

„— Nici odată, răspunde Miron.

„— Atunci adio“.

„Și plecă“.

Miron intră zdrobit acasă.

Servitoarea intră și-i dă o scrisoare. Eră scrisoare de la dânsa: iată ce-i zicea:

„Am făcut o încercare și-mi pare bine că n'a izbutit. Să-ți spun drept, nu te-am iubit nici odată. Omul pe care-l iubesc, pe care-l ador, îmi face viața atât de fericită, că nici nu vreau să me mai gândesc la cei patru ani perduți în compania unui egoist anost, fanfaron și ridicul. Află că te disprețuiesc și me stric de ris de aerele tragice și importante, pe cari vrei să îți le iei față cu mine. Acesta-i ultimul meu cuvânt. Elena“.

„— Săraca!... strigă Miron aprindându-ș țigara, de-ar ști ea cât bine mi-a făcut cu scrisoarea asta!“

Atunci oare nu eră mai bine să se sfârșească comedia la Cismegiu?...

Cam în spiritul acesta sunt concepute mai toate romanele dlui Vlahuță. Astfel, stilul este limpede și curat, cetirea se face ușor; delicate analize sufletești ies din condeiul din repezițiune, negreșit. Romanier, romanist, poet în cele dintâi volume, exclusiv în cariera literară, jurnalist, dl. Vlahuță merită un premiu din partea Academiei. Rămâne înse ca dvoastre să ve pronunțați asupra incidentului următor; Academia, sunt

acum doi ani, din propria sa inițiativă, a rugat, prin votul seu, pe dl Vlahuță să binevoiască a intra printre membrii sei corespondenți. La aceasta dorință a sa, dl Vlahuță a găsit de cuviință să respingă această alegere, publicând încă prin jurnalele zilei motivele mândrului seu refus.

Am crezut de odată că, prin trimiterea cărții sale spre premiare anul acesta, dl Vlahuță ar voi astăzi să se apropie de Academie; dar cetind „impresiunile“ sale de la sfârșitul volumului, m'am convins cu surprindere că această apropiere este numai exclusiv în interesul premiului, iar în ceea ce privește opiniunea sa asupra acestui corp, ea n'a perdut nimic din disprețul seu de altă dată, căci iată ce găsesce scris la pag. 171 a volumului seu:

„Cine nu-i scriitor, și încă distins, în țara aceasta blagoslovită, în care *Românul se naște poet!* Și când ea să dai de o idee, de o frasă ca lumea, trebuie să-ți strici ochii și vremea răsfoind teancuri de reviste și cărți românești, nu știu, ce curagiu îți mai rămâne să contribui la desfacerea acestei literaturi suspecte! E lesne să ne idignăm și să facem frasc frumoase pe subiectul nepăsării publicului nostru. Dar să nu uităm că publicul acesta prea a fost păcălit, prea de multe ori s'a fript cu ciorba fără bucățele a nenumăraților noștri pescuitori de rime și de glorie. Iată de ce e așa de neîncredător, iată de ce talentele tinere trebuie să stea mult și să bată la poarta atențiunii și simpatiei lui, până să le deschidă.

„Numai așa ne explicăm cum poeziile lui Coșbuc, Artur Slavri, Gheorghe din Moldova străbat așa de greu și de încet. În adevăr, care ar fi marca, mijlocul de a te orienta pe ce să pui mâna ca să nu te frigi? Strigătul afișelor, reclama gazetelor, laudele prietenilor, ori poate ștampila nemuritorilor, „*incoronarea Academici?*“ Nu-i așa că mai ales de această din urmă blagoslovenie ve vine să rideți? Și mie . . .“

Atunci cugetarea dui Vlahuță este limpede: Premiu da, dar membru nu. Semnificativ „*distinguo*“. Și pe când oameni bătrâni, cu cari țara aceasta se mândrește în politică, în literatură, în științe, — pe când oameni vestiți din Academiiile altor țări, mult mai înaintate decât a noastră, se cred onorați cu asemenea alegere și o primesc cu politeță, dl Vlahuță singur ne spune curat: „*M'ați ales membru, dar nu primesc. Singurul lucru ce-l aveți bun, sânt premiile; iată pentru ce me presint*“.

Ciudat și regretabil!

ANTON NAUM.

C u g e t ă r i.

Dușmani ne sânt mai cu seamă aceia, cărora le datorăm sau ne datorează nouă recunoștință.

*

Toți sperăm într'o lume mai bună și pe nici unul nu ne bucură ea.

*

Fiește-care ar vré să ajute pe semenul seu, dar cu mijloacele alțiua.

*

Nimeni nu părăsește viața mai cu silă, ca cel ce se sinucide.

*

Amorul iartă tot; amorul propriu nimic.

M'oi duce . . .

*M'oi duce să nu me mai vezi,
M'oi duce în lumea visării,
În calea mea lungă găsi-roi
Răpaos la marginea mării.*

*Acolo roi plânge 'n pustiu
Durerea ce sufletu-mi cernu;
Iar lacrimi când n'oi mai avé,
Dormi-roi uitării eterne.*

*Și frunzele late de-arini
Așterne-mi-ror albul lînțolinu,
Și marea de-asupra-mi ra țese
O pânză din neguri în doliu.*

*Și-așd m'oi petrece uitat,
Să nu-mi știe nime de nume,
E prea 'ndurerată riata-mi,
M'oi duce, m'oi duce din lume!*

*Ci-odată tu poate ai dorî
În cale din nou să-ți apar:
Când milă în peptu-ți avé-vei,
Și inima plină de-amar.*

*Odată . . . dar nu știu ce simt . . .
Durerea sufletu-mi curmă —
— Și totuș de-o fi să me cauți,
Mai bine să nu-mi dai de urmă.*

P. CONDA.

Cele doue viorele.

Schiță.

Gră o viorică, frumoasă, dragălașă.
Un copilăș trecând pe lângă grădina, unde se află acea viorică, o zări și apropiindu-se de ea, voi s'o rupă.

— Ah, lasă-me să trăesc, așa-s de fericită!

— Dar te iubesc, și sărutându-te vei muri! — La asta frumosul copil o rupse, iar ea muri suridând.

O altă vioară, frumoasă dar palidă, vădă copilul și astfel se rugă:

— Ah, rupe-me și pe mine, ca să gust și eu iubire și fericire numai pe un moment cel puțin, în scurta-mi viață!

Dar copilul frumos eră prea departe, și cuvintele sêrmanei viorice nu le auți.

De-atunci a trecut câțva timp. Într'o zi un tinăr frumos se plimbă prin grădină și zări viorica, care eră palidă de tot.

— Dragălașa mea viorică! esclamă el. Și o rupse. Înainte de o a fi putut duce la buze, ea muri șoptind:

— Ah, e prea târziu, e prea târziu, căci dorul m'a mistuit!

VIOARA DIN ETHOR.

INTÊLNIREA BICICLISTILOR.

Intr'o farmacie.

O zi de târg.
(Fine.)

— Dar cine-i omul acela?

— Da un fecior! . . . Numai de v'o câteva zile a venit din cătănie, sântos ca mēru și ca poimāne s'o și pus în pat. Vorghesece tot întrairi sēracu, — da cam dau io eu socoteala cine i-o putut face asta!

— Cine? Negrija? S'o fi rēcit.

— Da de rēcit nu mai poți. L-o fermecat o haită de nevastă, gurooo . . . Nu o luă locu prăpădita de ea, eră tot în dāra lui și dac'o vēđut că el nu-i are grija, o vrut să-i facă de cap, fac-o dracu hālm și grāmadă. Doamne iartă-me! (Și face cruce.) Da las'o numai pe mine, că și-o dat de om. Și-o gāsīt coasa gresia, i-o fac io de-ș blastēmă și chita care-o mânăcat. (Ese.)

Un om: — Auđi, auđi! . . . De unde sare iepurele! Nici nu te gāndești. Ți numai o umbră și ce-i stă capu sū vorgheseacă. Gāndești că nu șcie doue. Ghine đice đicala că: „nu șcie nime ce cherbe în oala coperită“.

De partea cealaltă mai ședea o femeie. Amēndoi aduseseră căte o rețetă. Farmacistul fugiā de la o sticlă la alta; de-aici punea niște prav, de-acolo câteva picături, de dincolo niște tinctură ș. m. d. Femeia sta nimită de-atāta desteritate la cunoașcerea fiecărei sticlufe și a locului ei.

— Doamne, multe feluri de leacuri mai sūnt și int'o polică de asta; să te miri din ce le mai poate face toate — đise deodată. — Ușor cap mai poți avē, domnișorule.

Farmacitul: — Dacă-s tuns! . . . (Risete.)

— Tuns, tuns . . . am mai vēđut io oameni tunși grei la cap ca pāmēntu. Ba mintea ea ageră . . . Am avut și io în lumea asta o nădejde, sēraca de mine. Mi-o dat Maica Domnului și mie un odor de băiat, un sprigin la bētrānețe, frumos de par că-o stat Dđeu drăgușu tot de el, și cuminte — lueru mare. Eră tot el dintēiu la ișcoală. Dar n'am avut parte de el, că i-o fost drag și Maicii Domnului de el. (I se umplură ochi de lacrimi.) După ce-o murit, gāndiam că nici o sēplēmānă n'oi mai putē-o duce fār' de el, așā mi s'o slāghit inima de povara durerii. Plāns-am mai un an intreg đi și noaple și mē tot mir cum de nu m'am mai prăpădit. L'aș chi putut scāldā în lacrāmile căte le-am vērșat în anu acela după el. Gāndiam că-mi creapā inima de doru lui. Rugatu-m'am destul și Precestiū, doar și-a face pomcanā să mē ia odată și pe mine, să mē poeiu hodinā și io, da se vede că așā mi-o fost ursita: să trāese și să suferiu. — Țs 5 ani de când o murit și nici acum nu-l pot uitā. De căte ori mē 'ntēlnese cu băeți de sama lui, ori vēđ v'un domn mai invēțat, cum ești și dta, dle poticarăș, mē gāndesc la Niculița meu drăgușu, că și el ar chi putut ajunge așā, — și atunci totdeauna mē tae lacrāmile. — Dar n'avem ce face . . . toate căte gin de la Domnu trebue 'ndurate, că el numai ghinele ni-l vrē și 'mpotriva lui nu se poate pune nime.

— De ce boală a murit?

— Da mai șcie și Dđeu sfāntu din ceriuri. Cine le mai șcie atātea boale căte-s pe lumea asta. Ca astāđi s'o jucat cu tovarășii p'în grādinā, volos ca nici odată și ca poimāne o fost pe talpă.

— Ce l-a durut?
— Grumađii. Se 'nādușiā din grumađi de de-aghia rēsufliā mititelu.

— A fost „anghinā“ atuoci.
— Așā, așā . . . „neghina“, — după cât am auđit și io de la doftoru.

— Vinā că-s gata leacurile.

— Cāt face?

— 54 cruceri.

— Poftim și Dđeu să-ți dea sānētate.

— Dea Dđeu bine.

— Sūnt gata și ale dtale. (Cātrā bārbat.) Din sticla asta gargarisezi și dintr'astalaltă uđi un ștergar și după ce l-ai stors bine, te legi cu el. Sā nu uii să pui și unul uscat peste el.

— Bine, domnule. — Da uite, domnule, ce să mai iau io . . . Mi s'o belit un cal la chicioare și s'o făcut ranā. Am auđit că-ar chi bunā „apa de Carboavā“.¹

— Bunā. Speli rana cu apă de-aceea și-apoi o legi bine.

— Apoi să-mi dai darā și de-aceea de v'o 10 crețari.

— Poftim.

— No . . . târg bun să dea Dđeu.

— Mulțam.

O țigancă: — Sā-mi dai tarpinticā² de 2 crețari. (După ce-și ia sticluța.) Fā ghine pune-i și-un astupuș!

— Și mai ce, de 2 cr.? Sā ți-l duc și-acasă și să te ung cu el, și-apoi să stau lângā fine să me uit cum Ți trece, — nu cumva? Hai carā-te! . . .

— Da fā ghine, domnișorule, Dđeu să-ți facā parte de . . .

— Cāratu-te-ai! (Merge cătrā ea.)

— Gospodipo mi! (Ese.)

O nevestică: — Fā ghine, domnule, dā-mi „sānge de 9 frați“³ și „manā surupā“⁴ de căte 10 crețari.

— La olaltă?

— Ba dechilin.

(După ce capētā.) Aș mai luā ceva dacă-aș șci că este aici, dacă nu, nici nu ți-aș mai spune.

— Dacă nu-i gāsī leacurile ce-ți trebue, aici în fārmacie, altunde va unde să le gāsești? Cum Ți đice?

(Biata nevestică roșeșce toată. Farmacistul observā și se uitā drept în ochii ei. Devine tot mai înflăcāratā în obraz. Se face că se cugetā . . . În fine Ți ia inima 'n dinți):

— M'o mānat o mūcere să-i dai „ir de basaconie“⁵ de 6 crețari (cānd a esprimat cuvēntul basaconie a și isbucnit într'un ris avēntat, întorcēndu-ș fața într'altā parte. Farmacistul se arātā inse foarte serios. Sub presiunea seriositāții lui, incetā eurēnd și ea cu risul. Cānd eși Ți đise zimbīnd farmacistul):

— De altā datā să nu mai umbli după „basaconia“ altor mueri.

*

¹ „Apā de carbol“. Ți mai đice și „apā de Gārbova“ (un sat.)

² „Ol. terebinthini“ (terpentin.)

³ „Syrupus kermesinus“. Numirea de sus e de la coloa-reā roșie închisā — ca a sāngelui.

⁴ „Syrupus manatus“.

⁵ „Unguentum basiliconis“.

Un chiorăit cam pronunțat imi dete de șcire că e timpul prânzului. M'am departat satisfăcut, promițând farmacistului că de-acel încolo îl voiu visita mai des.

Budapesta 1897.

Bujor.

Căsnicie.

*Copila se scânceșce, suspină tot mereu,
S'aline vrea măicuța suspinul ei cel greu :
O leagănă pe brațe, o strînge drag la sin,
Cu foc o mai sărută, pășind prin casă lin.
Mereu i desvelește ea dalbu-i sînșor —
Măicuța ce n'ar face să-i fie mai ușor ?
Intinde-i păpusica, odorul ei de joc,
Copila le respinge și plânge ca pe foc :
Măicuța se 'ntristează, șoptește tot mereu :
Prea sântă Precurată păzește o de reu!..**

*În casă e liniște, luminile s'au stins.
Copila-i liniștită, dar albă e de plîns ;
Măicuța o așează cu ea acum în pat,
Șoptindu-i : „Precurată fi-aducă vis curat!..*“
Măicuța-i liniștită și fericită ce-i
Când știe că-i în pace ș-adorme puiul ei,
Mereu, mereu șoptește : „Adormi, odorul meu...
Prea sântă Precurată păzește o de reu!..*“*

*Îi noapte prea târzie... s'a adâncit în vis
Măicuța și copila cu cel dinu suris,
Cu fața ei cea dalbă ca rosa cea de maiu,
Cu suflet ce plutește ferice cătră raiu.
În vis măicuța-și vede odorul ei tot viu...
Pe când copila-i moartă, e gata de sicriu!*

IOSIF STANCA.

Henrik Ibsen.

— Studiu critic. —

(Urmare.)

Se întemplă că Tønnesen, cuprins de dorul de casă, se întoarce chiar când Bernick, care eră încercat într'o afacere dubioasă, care avea să decidă asupra viitorului său, avea lipsă mai mult decât ori și când de un nume nepătat. Societatea întreagă se scandaliză de cutezanța acestui om care având un trecut așa scandalos, se încumetă să se reîntoarcă și să se poarte atât de „american“.

Într'aceea inse copilăia actriței moartă de demult crescuse, adoptată de consulul Bernick, și Dina Dorff eră fată mare. Câteva întelniri cu ea îi ajunscră lui Tønnesen ca să o iubească și să fie iubit de ea. Natural că în calea astei uniri eră totul și acum sosise vremea când Bernick avea să spună cuvântul decisiv, care avea să-l nimicească sau pe el sau pe cumnatul său. Lucrul se agravă și mai mult, căci Tønnesen, care ar fi renunțat poate și acum, aflând despre minciunile scoase de Bernick, prin cari ajunsesese și hoț ordinar înaintea lumii, pretindea adevărul.

Și Bernick cu rezoluția desnădăjduitului se decise la cel mai mișelesc pas, care inse singur îl putea

salvă. După ce legă un compromis cu cumnatul său, care promise să se reîntoarcă în America, dându-i un restimp de doue luni, Bernick hotări să se salveze prin răpunerea vieții celui ce se jertfise pentru el. Dădu anume voie ca corabia sa „Gazela“, despre care șciea cu siguranță că nu mai e resistibilă nici celei mai mici furtuni, să plece la America pe timp furtunos, căci șciea că Tønnesen va plecă cu ea. Dar roata se întoarce, Tønnesen și Gina plecară pe altă corabie, iar pe Gazela se hotări să fugă Olaf, copilul lui, pentru care lucrase el o viață întreagă.

Când Bernick aude astă șcire, e zdrobit. Și deabia în acest moment devine rolul nevastei sale de însemnătate în dramă, mama simțise planul extravagantului ei fiu și îl salvă chiar în momentul decisiv.

Sfârșitul piesei e poate cel mai optimist din câte le-a scris Ibsen. Din proprie inițiativă mărturisește Bernick mulțimei, care a venit să-l slăvească, păcatele sale, se lapedă de sarcina minciunii de care nu putea nici odată scăpa și cortina cade peste un tablou familiar curat și fericit.

Acesta e în linimente generale cuprinsul piesei. Perfecția tehnicii dramatice a lui Ibsen, care deja în astă dramă reese atât de splendid, nu permlt ca în câteva cuvinte să poți da conținutul decât în culori foarte slabe. Dramele lui trebuesc cetite, căci numai atunci vom pute căștigă o idee despre toate nuanțele atât de grandioase, pe cari Ibsen le șcie redă în câteva cuvinte, caracterisând până și cea din urmă persoană secundară.

Studiul acesta a luat niște estensiuni, pe cari nu le-am putut prevedé de la început, de aceea trebuie să me mărginesc la redări mai scurte de conținut, căci de și scopul meu a fost a ajiță în publicul românesc pofta de a ceti pe Ibsen, prin aceea că arăt motivele interesante și pline de actualitate ale dramelor sale, totuș scopul principal al meu e, a ușurā lectura dramelor lui. Am observat de atâtea ori, că cel ce a cetit o piesă sau doue ale marelui dramaturg, nu s'a putut însufleși pentru el, când inse a cetit mai multe sau vre-un studiu esplicativ, din care poate să afie legăturile strînse dintre piesele sale, a devenit cel mai fanatic admirator al lui. De aceea chiar pe acest punct trebe să pun pondul cel mai mare, presupunând că cetitorul cunoașce cel puțin câteva piese ale lui și că prin arătarea evoluțiunii dramaticianului Ibsen și a ideilor principale pe cari le predică să revelez părți noue în dramele sale, pe cari cetitorul nu le poate întrevédé dintr'o singură lectură.

Totuș me voi mai reînapoiā și asupra nuanțelor de conținut și caractere, cari se pierd în simpla redare a cuprinsului în partea din urmă de lucrării, când va fi vorba despre forma dramatică a operelor lui Ibsen.

Am amintit de multe ori că Ibsen nu se ține de tagma acelor scriitori, pe cari nerecunoșcința publicului poate să-i omoare. De obște el se ridică cu un suris ironic peste injuriile ce i se aruncă în față și învingător își continuă drumul apucat. Când inse piesa sa „Strigoii“ aflară un resens atât de furtunos, chiar pentru că în ea se sbicieșce atât de puternic minciuna în viața casnică, când aproape toți repetau cuvintele revoltătoare cu care fusese primită „Comedia iubirei“, sufletul său se revoltă și scrisse o piesă în care pentru întăia oară în viață devine subiectiv în dramă. „Dușmanul poporului“ trebe privit deci ca un apendice la „Strigoii“, și numai atunci vom înțelege

Ionul oratoric în cari Ibsen prin gura doctorului Stockmann își ține oarecum discursul său de apărare.

Cu mari cheltuieli se face într'un orașel norvegian un loc de cură, care promite a deveni celebru. Stockmann înse, doctorul băii, descopere în curând că apa e infectă și că rămânând în stadiul acela, ea ar omori pe oaspeți. O analiză a apei făcută din partea competentă, întărește convingerea sa. Atunci el ca om cinstit pășește în public cu descoperirea sa, vesel că a putut pune stavilă unui pericol iminent, care putea avea urmări atât de funeste. Dar în curând avu să se convingă că lumii nu-i place să îi spuie adevărul în față. Orașenii își băgaseră averile în clădirea băii și acum așteptau câștig; de aceea nu erau de loc dispuși să asculte vorbele doctorului și mai bucuros ar fi lăsat să se peară atâtea vieți de oameni, decât câștigul după care le lasă gura apă. În fruntea lor stetea frațele doctorului, prefectul orașului. Campania în potruiva doctorului se începă mai întâi cu promisiuni, apoi cu amenințări și în sfârșit lupta deveni fățișe.

Într'o adunare publică pășește doctorul cu un discurs, în care doră să convertească publicul la ideile sale sănătoase. Înaintea sa avea înse numai dușmai cu ideii preconcepute, căci până și redactorii gazetei locale, cari îl aflușaseră mai tare să pășească în public, acum îi deveniră cei mai periculoși potrivnici.

Între huiduieli și intreruperi își ține Stockmann discursul său, de dragul căruia e scrisă piesa și în care îl auđim pe Ibsen vërsându-ș pe față tot focul inimii sale în potruiva mulțimei, care preaslăveșce minciuna.¹ Dar nu sânt numai vorbe puternice în acest discurs improvisat, ci țesătura sa e luerată cu un aparat cât se poate de fin psihologic. În focul vorbirii își uită cu totul de tema sa, în curând discursul său nu mai tractează despre descoperirea infecțiunii băii, ci despre alte descoperiri ale sale, despre infecțioasele părți ale societății. Ca un uragan izbucneșce din piepturile tuturor protestările și huđuirile, dar vocea lui Stockmann le acopere pe toate și ea bubuirile trăsnetului süntr vorbele sale.

El emăne singur, dar în singurătatea sa se simte mai tare decât ori și când, căci s'a convins, că „cel mai tare om din lume e acela, care stă singur“. — Și totuș nu e singur de tot. Pe când pietrile mulțimii îi sparg ferestrele și-i trec șuerând pe lângă urechi, lângă el nevasta și copiii sei, cari îl mângăie și cari cred în

izbânda adevărului, precum Ibsen ênsuș e convins, că printr'o luplă fățișe ca a lui Stockmann minciuna va fi nimicită de adevër.

Un renumit scriitor francez scrie, că reintorcându-se de la reprezentația piesei „Rața sëlbatică“ n'a putut să doarmă toată noaptea și că o sêptmână întreagă l-a urmărit rața sëlbatică.

Aceasta e poate cea mai „curioasă“ dramă a scriitorului norvegian și aproape toate așa numitele trăsături „ibseniane“ sânt concentrate în ea. Chiar de aceea nu l-aș sfătui pe nimeni să începă lectura lui Ibsen cu astă piesă, căci în ea va întimpină pe fiecare pagină atâtea lucruri străine, încât cu greu se va dedă cu ea.

E multă alegorie cuprinsă în ea și totuș nu cunoșc dramă, în care realitatea să fie mai perfect copiată, ca aici.

Pe scenă veđi mișcându-se oameni, nu păpuși, vedem viața așa cum o cunoșcem din contactul cu lumea, nefalsificată de nici o condiție a tehnicii dra-

matice, înaintea ochilor ni se desfășoară „amara și frumoasa serioșitate a vieții“, precum o numeșce Brandes. E traiul nostru ăilnic neidealizat, e tragicul întocmirii noastre sociale. Până în adâncimile sufletelor omeneșci a pëtruns privirea lui Ibsen și abisul ce i s'a desfășorat vederii a fost atât de întunecat, minciuna atât de puternic încuibată, încât inima sa simțitoare s'a umplut de pesimism — și pentru întăia oară Ibsen desnădădușce de ori ce modalitate de vindecare.

Noul frățior.

Într'o mansardă în etajul al cincilea locueșce familia fotografului Hjalmar Ekdal. Curățenia odăiței simptu mobilate, ne arată că soție-sa Gina și Hedvig, copila cea de 14 ani, șciu să țină bine gospodăria. La masa de rețușat stă un bărbat frumos și — se întinde. E Hjalmar. Deodată apare din odaia de alături un bătrân și se furișază pe o ușe de perdele care duce în pod. Podul acesta e o lume întreagă. Acolo sânt brađi răsturnați, adunați de pe la Crăciunuri, acolo sânt găini, porumbi, iepuri și — pst! Bătrânul Ekdal pune totdeauna degetul la gură înainte ce să nespuină, că în acel pod se mai află — ghăciți ce? — o rață sëlbatică. La auđul acestui cuvânt Hjalmar aruncă penelul și fuge și el în pod.

Iată tabloul de acum al acestei familii. Odinioară fusese înse altfel.

(Va urmă.)

SEXTIL PUȘCARIU.

¹ Atrag atențiunea cetitorilor la asemănarea ce există în țesătura actului IV din „Dușmanul poporului“ și între adunarea din „Scrisoarea pierdută“ a lui Caragiale, asemănare, care nu poate fi nici decum numai o întâmplătoare.

SALON.

Alesandru Roman.

Purerea cea mai adâncă îmi apasă condeiul în momentul acesta, căci am să scriu necrologul unuia din cei mai devotați fii ai națiunii, să vestesc moartea aceluia de care m'au legat atâte suveniri intime și neuitate.

Alesandru Roman, profesor de limba și literatura română la universitatea din Budapesta, membru al Academiei Române, fost publicist și deputat, a încetat din viață la Sas-Sebeș, în 15/27 septembrie, în etate de 71 ani.

Pe cât de neașteptată a fost știrea telegrafică ce primirăm, pe atâta de profund ne-a zguduit aceea, căci moartea aceasta este o pierdere națională.

Alesandru Roman a fost unul din bărbații generațiunii, cari luptă pentru un ideal, în mijlocul vârtejului epocii materialiste; cari desconsideră greutățile, se jertfesc pe sine și au respătă numai în triumful cauzei ce susțin.

Se cam răresc bărbații de seama aceasta, tocmai de aceea trebuie să stimăm și mai mult pe aceia, cari mai trăesc și cari se sting dintre noi.

În marea operă a deșteptării naționale, Alesandru Roman a avut partea sa. Ca publicist, ca profesor, ca deputat și ca bărbat de știință, dânsul a stat necontenit în serviciul națiunii sale. Ori unde și ori de câte ori eră trebuință, în tot locul și totdeauna, îl vedeam printre primii luptători, dându-și partea cea mai bună a sufletului.

Nota caracteristică a activității sale în viața publică a fost: încurajarea. El nu cunoașcea pesimismul, care inspiră nencredere în mulți și lanțeșce ori ce lucrare; căci avea tăria încrederii

în vitalitatea elementului românesc, ceea ce nici un moment, nici în cele mai grele situațiuni, nu-l părăsîia; ceea ce îl făcea capabil să desconsiderare persecuțiuni și temniță și să dea nainte, cu fruntea ridicată și sigur de succesul cauzei ce sprîgîia.

În cele literare și anume în calitatea de profesor la universitatea din Budapesta, a ridicat și ținut catedra sa la nivelul științei moderne și prin numeroșii sei elevi a dat culturii naționale mulți propagatori destoinici; iar ca membru al Academiei Române, în materie de filologie, a avut

o reputație bine stabilită prin discuțiunile la cari a luat parte, mai de multe ori, chiar în fața regelui Carol.

Retras din arena politică, bătrân și slăbit, a alergat totuș în apărarea bisericii sale periclitată și a preșădat conferința din 29 iunie an. c. de la Cluș a credincioșilor provinciei mitropolitane de Blaș, încurajând pe toți la luptă, dicându-le: „Sus avem înimele!”

În fața acestor merite, „Familia” în trei rânduri i-a adăstributul stimei, publicându-i portretul și biografia. Cea din urmă oară, am făcut asta în numărul 27 a. c., adeca în volumul present; deci acum nu mai

repetăm cele spuse acolo, am ținut numai să-i punem portretul în cadru neagră, drept semn al jalei noastre.

Și un motiv personal ne împune ace asta. Unul din elevii sei sânt și eu scriitorul acestor rânduri. Cu devoțiune vin să-i împletesc laurii cununii mele, căci n'am să uit nici odată dragostea caldă cu care m'a întâmpinat pe băncile școlii și încurajarea binevoitoare cu care m'a condus la începutul carierei mele literare.

Cu respect îmi închin condeiul memoriei sale.

IOSIF VULCAN.

ALESANDRU ROMAN.

De-a curmezișul țării românești.

— Iași, — Roman, — Peatra, — Mănăstirea Bistrița, — Constanța.

De multă vreme o sfântă lene neinvinsă a făcut tovărășie cu ăilnicele indeletniciri prosaice, pentru a me împiedică de a mai scrie câte ceva iubitei „Familii”, pe care în alte timpuri o prea îngrămădiam cu dragostea.

Mult n'au pierdut cetitorii noștri: de ani întregi Iașul n'a sărit departe de pe povernișul pe care sta. Aceeaș lănceдалă și platitudine în afaceri ca și acum 3—4 sau 8 ani în urmă. Progresul făcut privește numai câteva clădiri monumentale: Un *Abatoriu* sistematic, după cele mai noi reguli ale științei, cu săli speciale de tăiat, curățit, împărțit carnea, etc.; O hală *frigorifică* sau *refrigerentă*, pentru conservat carnea proaspătă până la o lună sau mai mult; un *Terg de vite* cu pavilioane de fer, încăpător pentru cel puțin 1500 capete de vite mari cu mici; aceste trei lucrări urcându-se la suma rotundă de 2.000.000 lei. Un *Teatru Național* clădit pe piața foastei Primării, după planurile arhitecților vienezi Fellner & Helmer, împodobit cu tot luxul și confortul necesar, costând deosemena cifra de 2.000.000 lei. *Băi turco-române* și o *Bae populară* s'a zidit în locul vechiului Feredeu turcesc, care se dice că eră cu mult mai vechiu decât de pe vremea lui Vasile Lupu-Voevod (ce restaurase acest feredeu.) costă ambele la 700.000 lei. Un *Liceu-model* și un *Liceu externat*, doue clădiri mărețe ca aspect și ca încăpere, costă iarăș la vr'un milion și jumătate. Șeșe *Școli primare* model, gătite deja și patru în construcție, fac iarăș o podoabă a părților mai lăaturalnice ale Iașului, costând nu mai puțin de 1.400.000 lei.

Dar mai importantă decât toate aceste clădiri, este monumentală construcție nouă a *Universității*, zidită în locul arsului Teatru Național de la Copou, și a cărui cost întrece trei milioane lei.

Abatorul, băile, școlile primare și universitatea nouă urmează să fie inaugurate în toamna ce vine, și o festivitate mare așteaptă Iașul cu acest prilej, festivitate la care va luă parte și regele Carol.

În vr'o cinci-șese mari stabilimente s'a început a se introduce lumina electrică; dar restul orașului zace încă în penumbra unor felinare umplute cu petrol și cari abia servesc ca puncte de reper pentru cetățenii întârziți noaptea pe strade. În curând inse e vorba să se instaleze electricitatea pentru principalele strade și un tramway electric.

Apa! — strigătul cel mare al Ieșenilor; apa de băut ce se caută de peste 50 de ani, cu tot felul de idraulici sau ingineri de toate națiile, mai mult sau mai puțin savanți, a remas până astăzi încă în stare problematică, și vr'o 80.000 de cetățeni se adăp și întrebunțez pentru gospodăriile lor abia vr'o 500 metri cubi de apă pe zi. Puteți să ve închipuiți ce *nespelati* sântem noi cei de la Iași! . . .

Distrații? au trecut pe aici tot felul de trupe franțuzești, nemțești, tragedieni, comedieni, jongleuri, escamotatori etc. etc., dar toți n'au făcut decât să escamoteze banul nostru, fără a ne lăsa nici o altă suvenire. Teatrul românesc, lăfăindu-se într'un local nou, de 2.000.000 cum am mai spus, nu ne-a dat decât niște rezultate așa de minime, încât nici cred nimerit a egală activul cu pasivul.

Panorame, circuri, giganți, lăutari, velocipede, toate

lucruri mai mult sau mai puțin ispititoare, de și abundă pe-aici, totuș nu schimbă mult starea de posomortire ce ne predomină fără un pic de răgaz.

Vara mai ales, această stare devine și mai sombră, — și iață de ce odată ca toată lumea ce poate să se espatrieze pentru câteva săptămâni de aici, m'am pornit și eu în România largă, că doar oi vedé fețe mai senine, sentimente mai expansive, porniri mai îndrășnețe.

Ajuns la Roman, alerg, cel întei pas, cătră alburia *Moldova*, ce udă coastele acestui orașel, și prin o bae răcoroasă astimpăr clocoteala sânelui ce mi-l prea struncinase clătinăturile vagoanelor C. F. R. Revenind în oraș, caut să ved vre-o schimbare din ceea ce eră Romanul acum 7—8 ani, de când n'am mai fost pe aici, și . . . într'adevăr gădesc că pe un loc ce fusese atunci sterp, astăzi eră plantată o frumoasă grădină publică cu un pavilion pentru musică și un bufet. Încolo, las pe edilii Romanului să-și dee seamă de mandatul lor.

Abia când me întorsei la gară, așteptând să vie trenul ce-mi trebuia, zării un câmp poporat de curând cu vr'o 20 de construcții, — toate destinate garnizoanei Romanului. Între ele mi se spuse că se află și o *Hală de ochi*, ceea ce va să dică în limbajul cazon un spital pentru *conjunctivita granuloasă*, în care erau peste 700 de bolnavi de ochi!

Ajuns la Peatra, la poalele Carpaților, lapéd culerul la un otel ce-mi eși în cale, și alerg la Bistrița! Apa iață, cu valuri mărunte ce bodăgănesc printre pietre rotunđite de toate mărimile, de limpede și curată ce-i, lasă să se vađa într'ensa întregul trup al celui ce se vără să se scalde.

Apă rece, ce-ți furnică tot sângele când te atinge, ce-ți dá sensația unei vieți renăscende când te-acufunđi în ea, de ce creatorul teu nu te-a respândit mai cu profunđime, așa ca fiecare orașel de pe fața pământului să poată avé o părțică, baremi pentru luna lui cupor!?

Aici în Peatra unui nou venit nu i se mai ureșce timp de cel puțin doue săptămâni. De giur-impregiur munți: *Pietricica* cu maluri de stânci rupte; *Cernegura* cu păduri și prăpăstii încântătoare; *Cosla* cu apa-i minerală și culmea-i plină de privesți; apoi drăguțele de căsuțe în stiluri cari de cari mai fantastice; grădina publică și piața luminate cu electricitate; apoi plutele ce se desfășur pe Bistrița ca niște oi ce merg la muls; cherestele, morile cu aburi, fabricile diferite, bisericile fundate de *Stefan cel Mare* și alți Domni vestiți ai neamului românesc, — toate aceste te fac să . . . caști gura cu plăcere și să te răcorești în liniște de nădufurile din alte localități.

Nu departe de Peatra, o jumătate de cias cu trăsura, printre niște mici coline umbrite de arbori vechi, intri pe sub o clopotniță pe care veți zugrăviți sfinți bătrâni, în curtea unui sfânt locaș pronumit *Mănăstirea Bistrița*.

— Cine a fondat acest locaș dumnezeesc? întrebai pe un călugăr bătrân ce mi se presintă.

— *Alexandru cel Bun-Voevod!* îți respunde cu o mândrie strămoșească călugărul, arătându-ți biserica cea mare.

— Dar dincolo, mai ved o bisericuță; ce-i aceea?

— E paraclisul lui Petru-Rareș; colo e portița pe

unde acest Domn a putut scăpa în munți, alungat de hoardele streine; dincoace e Palatul lui Alexandru-Vodă, dar ciuntit și . . . reparat de o mână sacrilegă.

După ce rupem cu greu câte o bucăciță de cărămidă din zidul de lângă porțița pe care a fugit Petru-Rareș, ne suim în Palat . . . Aici, nu mai găsim nimic din ale lui Alexandru Vodă, decât doar masa cu dulap (biurou) pe care el va fi scris odată! E o mobilă ce pare foarte autentică, cel puțin prin ruina completă în care se găsește.

În biserica cea mare, compusă din trei apartamente, vedem lespețile ce pecelluesc mormintele cutărui sau cutărei Domn sau Domnițe . . . Călugărul se incurcă la espicat. Treaba dlui Tocilescu sau a altora ca dsa.

O ușă din mijloc, de fier gros, clănțanește deodată în urma noastră și se închide; rămânem în fața altarului. Călugărul nostru vré să deschidă ușa; broasca, mare cât o ladă, refuză a se deschide; îngălbenim cu toții; călugărul se sfoțază să deschidă, se muncesece, se învărteșce, de giaba! Noi începem a ne face cruce! — abia acum! . . . Câte minute de fiori nespuse ne vor fi trecut, nu știu; destul că ușa se deschise de-odată de la sine, când noi începeam a ne desperă, și eclisiarhul apără în cadrul ei zimbînd pe sub mustățile-i pleoștite.

Nici nu știu când sbucnirăm afară din sfântul locaș.

De la *Peatra* la *Constanța*, în Dobrogea, nu-i decât un singur pas de o zi și o noapte aproape, cu drumul de fer accelerat. Ajunși la *Fetești*, o stație singularică la sfârșitul deșertului sau *Saharei românești* numite *Bărăganul*, încep a călători jumătate pe apă jumătate pe uscat. Poduri lungi de sute de metri, valuri de pământ și zidărie în mijlocul mlaștenilor nețermurite, stații încungiurate de apă sau vîrfuri de răchiți, și apoi . . . marele pod peste Cracul cel mare, cel adevărat al Dunărei: *Podul Carol I*, și se înfășoșază înainte, ca un miracol uriaș ce ne face să ne simțim mai pitici decât sîntem, noi, cari, totuș, construim, cu prețul vieții noastre adesea, asemenea colosuri piramidale! Arcurile de la intrare și de la eșire sînt zidite de pietre de stînci; restul de fier tot. La eșirea pe malul dobrogean, arcul e păzit, sau spriginit, de doi dorobanți de bronz, mari cât un turn de biserică, sau așa ceva, ochioși de te trec fiori când îi privești chiar din depărtare!

Și iață-te pe țerna Dobrogiei, noua provincie românească, multămită congresului de la Berlin. Înainte de a me bucură de acest sol neofit, se furișează prin unghiurile ambelor mei ochi câte o lacrimă caldă . . . și din suflul un șopt imi scapă:

— *Sermană Basarabie!*

Trenul șueră, porneșce; *Cernavoda*, *Mircea-voda*, *Medjidie*, *Murfatlar*, stații fără nici o importanță le treci, și iață te oprești în vechea *Kiustendge*, astăzi noua *Constanța*.

La gară o aglomerație de femei și ceahmale, spențere și șalvari, îți dau tonul unui tablou oriental; dar toți aceștia se mișcă și vorbesc . . . românește, afară de interminabilul: *guarda! guarda!* care numai oriental nu-i. Un tatar cu doi cai deșalați te conduce la otelul ce vrei; — sînt deja vr'o 50 oteluri și vr'o 80 restaurante în *Constanța*. Dar n'ai venit ca să stai la otel. Te arunci spre mare! Ajuns pe bulevard, ești față 'n față cu *nemărginitul!*

Aici numai poți admiră mărimea puterii celui ce a creat, și micimea ta însuși! Aici vești cât poți prețui tu, atom microscopic în luneta lumii, față cu imensitatea elementului liquid din lume!

O boare recroasă îți alungă sudoarea de pe frunte și-ți goneșce ca prin farmec oboseala a 20 ore de zdruncin cu drumul de fier!

Drum de fier am dis? dar n'am scăpat nici aici de el; pentru ca să beneficiez de dulceața arginției *ape amare* a Mării Negre, trebuie să te sui iarăș în drumul-de-fer și să pleci la *Vii*, căci numai la *Vii* sînt scaldătoarele cele bune, cele plăcute, unde valurile te bombardează, unde năsipul șueră sub picioarele-ți, unde emoțiile de fiecare clipă te fac ca, fără să știi, să înoți mereu între plăcerea de a trăi și probabilitatea de a te înghiți colosul liquid, sau cel puțin a te face să înghiți o bună dosă de acel liquid, care, calomniat de unii prea mult, nu pare de loc așa de amar la gust precum îl cîntă poezii!

Și după bae la *Berărie* în deal, pentru a-ți redobîndi prin alcool căldura suptă de apa sărată. Apoi înapoi dur-dur cu trenul în oraș; la otel, la birt, pe *Bulevard*, și atêrnat pe parapetul ce separă orașul de mare, stai, stai, stai — într'o beatitudine quassi ipopotamească, admirînd minunile naturii și scoicele *vii* pe cari marea le aruncă prin valurile-i neadormite pe stîncile scorburoase ce sprigină *bulevardul*.

Constanța este un oraș cu viitor; pe lângă orașul vechiu, unul nou se ridică mai la deal, pe un plătou întins. Poporația e compusă din tot felul de nații: Români, Turci, Greci, Armeni, Bulgari, Nemți, Unguri, Sërbi, Țigani, Jidani, Franțuzi, Englezi . . . și tot ce mai poți. Un lucru inse mi-a inspirat toate aceste mutre, fără deosebire: par a fi oamenii cari trebuiau să vie în *Constanța* ca s'o poporeze, că aiurea nu și-ar fi găsit locul.

Limba curentă e românească; o catedrală zidită de Români e imposantă ca clădire, și ca cheltuială, foarte nesăbuită inse ca gust arhitectonic sau artistic. O statuie a lui *Ovidiu*, — verde de tristă ce e, — mai tristă decât ênseși *Tristele* acestui *Ovidiu*.

Românii noștri se pot fâli că au dobîndit orașul exiliului acestui mare poet roman, de și *Tomis* pare a fi tradus astăzi prin *Constanța* sub „beneficiu de inventar“.

IASSIENSIS.

Ilustrațiunile noastre.

Oscar II, regele Svediei și Norvegiei în luna trecută a serbat jubileul de 25 ani al suirii sale pe tron. Din incidentul acesta s'au arangiat la *Stockholm* multe serbări la cari au luat parte toate statele. Regele Oscar este un domnitor liberal și democrat, care și cu ocaziunea congresului diariștilor, ținut acolo în august an. c., a făcut cele mai bune impresiuni. Se ocupă și cu literatura, scriînd mai multe lucrări. S'a însurat cu principesa *Sofia de Nasaau*, la 1857; căsătoria lor fu binecuvîntată cu patru copii, dintre cari moștenitorul tronului, prințul *Oscar de Wermland*, s'a născut la 1858.

Întîlnirea bicicliștilor. La *Paris* bicicliștii s'au sporit grozav, căci începînd de la președintele republicei și pînă la cea din urmă cusutoare, toată lumea

biciclează. Locul de predilecțiune este pădurea de Boulogne, unde se întâlnește sute și sute. O astfel de întâlnire înfățișează și ilustrația noastră.

Noul fraților. Mare lucru s'a întâmplat în casă. Cocostêrcul a adus peste noapte un frățior nou. Pe cât de mare fu surprinderea în cercul copiilor, tocmăi atât de mare e și bucuria lor. Îl privește, îl drăgănește! Fac totul numai să se simtă bine noul frățior.

C E E N O U ?

Hymen. *Di Ioan Moța*, absolvent de teologie al archidiecezei Sibiu, redactor al ziarului „Revista Orăștiei“, la 10 octombrie n. își va serba nunta cu dsoara Maria Damian în Orăștie. — *Di Nicolae Rădoiu*, învățător gr. or. român în Doboli-de-jos, s'a logodit cu dsoara Teresia M. Petru de acolo. — *Di Andreiu Biău*, comerciant în Brașov, s'a logodit cu dsoara Cleopatra Russu tot de acolo. — *Di Ioan Ionașcu*, învățător comunal în Vâlcele, s'a logodit cu dsoara Minodora Gabor din Certeșul-de-sus. — *Di Ștefan Ghimbeșan*, candidat de notar, s'a fidațat cu dsoara Cornelia Avramuț în Toracul-mare.

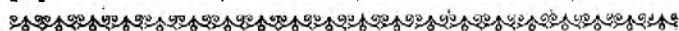
Regele și regina României în Budapesta. Marți la 16/28 septembrie, la orele 2 și 30 minute după mieznoapte, regele și regina României au sosit la Budapesta, unde li s'a făcut aceeaș primire ce s'a făcut împăratului Vilhelm. La sosire, monarhii s'au sărutat de două ori; Maj. Sa împăratul și regele Francisc Iosif a voit să sărute mâna reginei Elisabeta, dar regina l-a prevenit și l-a sărutat în față. Întrarea până la palatul din Buda s'a făcut pe stradele pe unde a intrat și împăratul Vilhelm. Din cauza aceasta, decorațiunile publice n'au fost depărtate, ci s'au reconstruit și anume colorile prusiane și monogramul împăratului Vilhelm au fost înlocuite prin colorile române și monogramul regelui Carol. A făcut cea mai bună impresiune asupra publicului, că la intrare regina României a mulțumit pentru primirea strălucită, cu ochi veseli și fluturând batista. La orele 5 prânz la care au luat parte suveranii, archiducii, archiducesele și suita. Sara reprezentație de gală în teatru de operă; între altele orchestra a cântat „Româneasca“ de Allaga și s'a dansat tabloul al treile din baletul „Ciardaș“ de Stoianovici cu dansuri românești. Publicul a făcut cele mai călduroase ovațiuni, în deosebi reginei. La 29 septembrie regele și regina au vizitat Academia de științe și galeria de tablouri. La 12 regele a luat dejunul cu ofiterii regimentului de inf. nr. 6, al cărui șef este. La 2 dimpreună cu regina au vizitat noul edificiu al Parlamentului. Sara prânz de gală. La 9 și 1/2 au pornit spre Sinaia.

Moartea lui Alexandru Roman. Familia repausatului a dat următoarea înștiințare funebrală: *Alexandru Roman* profesor ordinar de limba și literatura română la universitatea din Budapesta, membru ordinar al Academiei române, fost deputat dietal, membru ordinar al asociațiunei trans. pentru cultura și literatura poporului român și membru onorar a mai multor societăți literare, în al 71 an al vieții și în al 30-lea an al fericitei sale căsătorii — după un morb greu și îndelungat s'a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului luni în 15/27

septembre 1897 la orele 10 a. m. Osemintele scumpului defunct se vor depune spre repaus etern în cripta familiară din cimiterul gr.-cat. din Sas-Sebeș mercuri în 29. Septembrie a. c. la orele 3 d. a. Sas-Sebeș, 27. Septembrie 1897. În veci pomenirea lui: Leontina Roman născută Balomiri socie, Josif Roman ca frate, Dr. Ștefan Păcurar și Ermina Păcurar născ. Balomiri ca cumnați, Zica Balomiri născ. Isacu ca soacră, Dr. Ioan Neagoe, Veturia Neagoe născută Roman, Leontina și Alma Păcurar ca nepoți și nepoate.

Diariștii bucureșteni invitați la Budapesta. Din incidentul vizitei părechiei regale române în Budapesta, asociația diariștilor și scriitorilor unguri de acolo a invitat redacțiunile ziarelor politice din București să trimită reprezentanți, cari să asiste la aceasta vizită, oferindu-le ospitalitate și trimițându-le câte un bilet de liber parcurs pe căile ferate ungare. Diariștii invitați au ținut o conferință, în care reprezentanții ziarelor L'Independance Roumaine, Timpul, Dreptatea și Epoca au declarat, că deoară ce intrarea ziarelor române este oprită de mai multă vreme în Ungaria, nu vor merge la Budapesta. Ziarele cari au primit invitațiunea, au fost reprezentate la Budapesta prin dnii Braunstein (Adevêrul), Streitman (Liberalul), Dichter (Constituționalul), Mayr (Roumânischer Lloyd), Taubes (Bukarester Tagblatt), Szaniliewicz (Dreptatea.)

Dece statue noue în Budapesta. Maj. Sa monarcu a adresat ministrului president br. Bánffy o scrisoare, prin care ofere suma trebuitoare ca în Budapesta să se ridice, în timp de mai mulți ani, dece statue simbolice în dimensiuni mai mici, în amintirea acelor bărbați, cari au escelat pe diferitele terene ale „vieții naționale“, incredințându-i totodată și executarea hotărârii sale. Bărbații aceia sunt: episcopul de Cianad Gerard, care a suferit martiriu pentru religia creștină, zelosul arhiepiscop de Strigoniu Petru Pázmány, principii ardeleni Ștefan Boeskey și Gabriel Bethlen, eroii luptători ai patriei și creștinătății Ioan Huniade și Nicolae Zrinyi, contele Ioan Pálffy, comandantul suprem de armată al Ungariei, care și-a câștigat mari merite în apărarea tronului, notarul anonim al regelui Bela; care a scris istoria ocupării patriei, Ștefan Verbóczy, renumitul juriconsult al Ungariei, și poporalul cântăreț al aceuia, Sebastian Tinódy.

Călințarul săptămânei.

Dumineca (XVI) după înalț. s. cruci, Ev. dela Marcu, c.8. gl. 7 a iav.

Ziua sept.	Călințarul vechiu	Călinț. nou	Sorele
Duminecă	21 Apost. Codrat	3 Ilariu	5 51 5 17
Luni	22 S. Mart. Foca	4 Francisc	5 52 5 14
Marți	23 † Zem. St. Ioan Botez.	5 Fides	5 54 5 12
Mercuri	24 Mart. Tecla	6 Bruno	5 56 5 10
Joi	25 Cuv. Eufrosina	7 Amalia, Ch.	5 57 5 7
Vineri	26 † Adorm. St. Ioan Ev.	8 Brtgitta	5 59 5 5
Sâmbătă	27 Mart. Calistral	9 Dionisie	6 1 5 8

Trellanțul Iulie—septembre se va încheia cu nr. 39. Rugăm pe abonanții nostri să-și înnoiască de timpuriu abonamentele.

Numere de probă trimitem cu plăcere; dar apoi nu expediam foaia, decât numai acelor cari ne-o cer.

Proprietar, redactor respunțător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ÁLDÁS NR. 296 b.)

Cu TIPARUL LUI IOSIF LÁNG ÎN ORADEA-MARE.